

פרשת לך-לך תש"פ
אברהם ולוט

בראשית פרק י"א, כז-לא

(כז) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תְּרַח תְּרַח הוֹלִיד אֶת אַבְרָם אֶת נְחוֹר וְאֶת הָרֶן וְהָרֶן הוֹלִיד אֶת לוֹט: (כח) וַיָּמָת הָרֶן עַל פְּנֵי תְּרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלְדֹתוֹ בְּאוּר כְּשָׂדִים: (כט) וַיִּקַּח אַבְרָם וְנְחוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁתֵּי אַבְרָם שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁתֵּי נְחוֹר מְלֶכְהָ בֵּת הָרֶן אֲבִי מְלֶכְהָ וְאֲבִי יִסְכָּה: (ל) וַתְּהִי שָׂרִי עֹקְרָה אֵין לָהּ וָלֵד: (לא) וַיִּקַּח תְּרַח אֶת אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן הָרֶן בֶּן בְּנוֹ וְאֶת שָׂרִי כַּלְתּוֹ אִשְׁתֵּי אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מְאוּר כְּשָׂדִים לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד חֶרֶן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:

רש"י
(כח) על פני תרח אביו - בחיי אביו. ומדרש אגדה יש אומרים שעל ידי אביו מת, שקבל תרח על אברם בנו לפני נמרוד על שכתת את צלמיו והשליכו לכבשן האש, והרן יושב ואומר בלבו אם אברם נוצח, אני משלו, ואם נמרוד נוצח, אני משלו. וכשניצל אברם אמרו לו להרן משל מי אתה, אמר להם הרן משל אברם אני. השליכוהו לכבשן האש ונשרף, וזהו אור כשדים. ומנחם בן סרוק פירש אור בקעה, וכן (ישעיה כד טו) באורים כבדו ה', וכן (שם יא ח) מאורת צפעוני. כל חור ובקע עמוק קרוי אור: (כט) יסכה - זו שרה, על שם שסוכה ברוח הקודש, ושהכל סוכין ביפיה. ועוד יסכה לשון נסיכות, כמו שרה לשון שררה: (לא) ויצאו אתם - ויצאו תרח ואברם עם לוט ושרי:

בראשית פרק י"ב, ד-ז

(ד) וַיֵּלֶךְ אַבְרָם בְּאֶשְׁרֵי דְבַר אֱלֹהֵי יְקֻזְק וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן חָמֵשׁ שָׁנַיִם וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחֶרֶן: (ה) וַיִּקַּח אַבְרָם שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן אָחִיו וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחֶרֶן וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן: (ו) וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מִקּוֹם שָׂכָם עַד אֵלוֹן מוֹרָה וְהַכְּנַעֲנִי אִזּוּ בְּאֶרֶץ: (ז) וַיִּרְא יְקֻזְק אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ אֶתְּנוּ אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַיְבִן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיקֻזְק הַנִּרְאָה אֵלָיו:

רש"י

(ה) אשר עשו בחרן - שהכניסו תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר את האנשים, ושרה מגיירת הנשים, ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאו. ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם, כמו (שם לא א) עשה את כל הכבוד הזה, (במדבר כד יח) וישראל עושה חיל, לשון קונה וכוונס: (ו) ויעבר אברם בארץ - נכנס לתוכה: עד מקום שכם - להתפלל על בני יעקב כשיבאו להלחם בשכם: אלון מורה - הוא שכם, הראהו הר גריזים והר עיבל ששם קבלו ישראל שבועת התורה: והכנעני

משך חכמה
(ד) וילך אתו לוט. קודם ביאתו לארץ ישראל היה לו לוט חבר ורע, ולכך כתוב "אתו". וכשהיו בארץ ישראל וראה ה' פעמים, נתקדש בקדושה יתירה עד כי היה לוט רחוק הרבה ממנו, ולכך כתוב "ויעל אברם ממצרים וכו' ולוט עמו" (להלן יג, א), דרך לוט מצד בחינתו הלב אתו כחבר ורע. ולכך נאמר "וגם ללוט ההולך את אברם" (שם פסוק ה'), כי הוא לא הבין גודל השגתו ומעלתו, והבן.

אז בארץ - היה הולך וכובש את ארץ ישראל מזרעו של שם, שבחלקו של שם נפלה כשחלק נח את הארץ לבניו, שנאמר (בראשית יד יח) ומלכי צדק מלך שלם, לפיכך (פסוק ז) ויאמר ה' אל אברהם לזרעך אתן את הארץ הזאת, עתיד אני להחזירה לבניך שהם מזרעו של שם: (ז) ויבן שם מזבח - על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל:

בראשית פרק י"ג, יט-כ

(יז) ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט והכנעני והפרזי אז ישב בארץ: (ח) ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו: (ט) הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה: (י) וישא לוט את עיניו וירא את כל כפר הירדן כי כלה משקה לפני שחת יקנך את סדם ואת עמרה כגו יקנך בארץ מצרים באכה צער: (יא) ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו: (יב) אברם ישב בארץ כנען ולוט ישב בערי הכפר ויאקהל עד סדם: (יג) ואנשי סדם רעים וחטאים ליקנך מאד: (יד) ויקנך אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אפה שם צפנה ונגבה וקדמה וקמה: (טו) כי את כל הארץ אשר אפה ראה לך אתנגבה וילזרעך עד עולם:

רש"י
(ז) ויהי ריב - לפי שהיו רועים של לוט רשעים ומרעים בהמתם בשדות אחרים, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל, והם אומרים נתנה הארץ לאברם, ולו אין יורש, ולוט יורשו, ואין זה גזל, והכתוב אומר והכנעני והפרזי אז יושב בארץ ולא זכה בה אברם עדיין: (ח) אנשים אחים - קרובים. ומדרש אגדה דומין בקלסתר פנים: (ט) אם השמאל ואימנה - בכל אשר תשב, לא אתרחק ממך ואעמוד לך למגן ולעזר. וסוף דבר הוצרך לו שנאמר (יד) וישמע אברם כי נשבה אחיו וגו': ואימנה - אימין את עצמי, כמו ואשמאילה אשמאיל את עצמי. ואם תאמר היה לו לינקד ואימנה, כך מצינו במקום אחר (ש"ב יד יט) אם יש להימין ואין נקוד להימין: (י) כי כלה משקה - ארץ נחלי מים: לפני שחת ה' את סדם ואת עמורה - היה אותו מישור: כגו ה' - לאילנות: כארץ מצרים - לזרעים: באכה צער - עד צער. ומדרש אגדה

דורשה לגנאי, על שהיו שטופי זמה בחר לו לוט בשכונתם במסכת הוריות (י ב): (יא) ככר - מישור, כתרגומו: מקדם - נסע מאצל אברם והלך לו למערבו של אברם, נמצא נוסע ממזרח למערב. ומדרש אגדה הסיע עצמו מקדמונו של עולם אמר אי אפשי לא באברם ולא באלהיו: (יב) ויאהל - נטה אהלים לרועיו ולמקנהו עד סדם: (יג) ואנשי סדם רעים - ואף על פי כן לא נמנע לוט מלשכון עמהם. ורבותינו למדו מכאן (משלי י ז) שם רשעים ירקב: רעים - בגופם: וחטאים - בממונם: לה' מאוד - יודעים רבונם ומתכוונים למרוד בו: (יד) אחרי הפרד לוט - כל זמן שהרשע עמו היה הדבור פורש ממנו: (טז) אשר אם יוכל איש - כשם שאי אפשר לעפר להמנות, כך זרעך לא ימנה:

בראשית פרק יד, יד-טו

(יד) וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אַחִיו וַיֵּרָק אֶת חֲנִיכָיו וַיֵּלֶךְ בֵּיתוֹ שְׂמֹנֶה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד דָּן : (טו) וַיַּחְלֶק עֲלֵיהֶם לַיְלָה הוּא וְעַבְדָּיו וַיִּכְּסוּ וַיִּרְדְּפוּ עַד חוּבָה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדַמְשֶׁק :

רש"י

(יד) **וירק** - כתרגומו וזריז, וכן (ויקרא כו ג) והריקותי אחריכם חרב, אזדיין בחרבי עליכם, וכן (שמות טו ט) אריק חרבי, וכן (תהלים לה ג) והרק חנית וסגור: **חניכיו** - חנכו כתיב זה אליעזר שחנכו למצות והוא לשון התחלת כניסת האדם או כלי לאומנות שהוא עתיד לעמוד בה, וכן (משלי כב

ו) חנוך לנער, (במדבר ז יא) חנכת המזבח, (תהלים ל א) חנכת הבית ובלע"ז קורין לו איניצי"יר [לחנוך]: **שמונה עשר ושלש מאות** - רבותינו אמרו אליעזר לבדו היה, והוא מנין גימטריא של שמו: **עד דן** - שם תשש כחו, שראה שעתידין בניו להעמיד שם עגל: (טו) **ויחלק עליהם** - לפי פשוטו, סרס המקרא, ויחלק הוא ועבדיו עליהם לילה כדרך הרודפים שמתפלגים אחר הנרדפים כשבורחים זה לכאן וזה לכאן: **ליילה** - כלומר אחר שחשכה לא נמנעו מלרדפם. ומדרש אגדה שנחלק הלילה ובחציו הראשון נעשה לו נס, וחציו השני נשמר ובא לו לחצות לילה של מצרים: **עד חובה** - אין מקום ששמו חובה, אלא דן קורא חובה על שם עבודה זרה שעתידה להיות שם:

בראשית פרק טו, ב-ג

(ב) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי יְקֹוֹק מַה תֵּתֶנּוּ לִי וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּבֶן מִשְׁקָ בֵּיתִי הוּא דַּמְשֶׁק אֲלֵעֶזֶר : (ג) וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי לֹא נִתְּתָה זָרַע וְהִנֵּה בֶן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי : (ד) וְהִנֵּה דָבָר יִקְוֶה אֵלָיו לֵאמֹר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ הוּא יִירָשְׁךָ : (ה) וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הֲבֵט נָא הַשָּׁמַיְמָה וַיִּסְפֹּר הַכּוֹכָבִים אִם תּוּכַל לִסְפֹּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זְרָעֶךָ : (ו) וְהָאֱמֹן בִּיקוֹק וַיִּחְשְׁבָהּ לוֹ צְדָקָה :

רש"י

(ב) **הולך עירי** - מנחם בן סרוק פירשו לשון יורש, וחבר לו (מלאכי ב יב) ער ועונה, ערירי בלא יורש, כאשר תאמר (איוב לא יב) ובכל תבואתי תשרש, תעקר שרשיה, כך לשון ערירי חסר בניס, ובלע"ז דישאנפנטי"ף [חסר ילדים]. ולי נראה ער ועונה מגזרת (שיר השירים ה ב) ולבי ער, וערירי לשון חורבן, וכן (תהלים קלז ז) ערו ערו, וכן (חבקוק ג יג) ערות יסוד, וכן (ירמיה נא נח) ערער תתערער, וכן (צפניה ב יד) כי ארזה ערה: **ובן משק ביתי** - כתרגומו, שכל ביתי נזון על פיו, כמו

(בראשית מא מ) ועל פיך ישק, אפטרופס שלי, ואלו היה לי בן היה בני ממונה על שלי: **דמשק** - לפי התרגום מדמשק היה, ולפי מדרש אגדה שרדף המלכים עד דמשק. ובתלמוד דרשו נוטריקון דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים: (ג) **הן לי לא נתת זרע** - ומה תועלת בכל אשר תתן לי: (ה) **ויוצא אתו החוצה** - לפי פשוטו הוציאו מאהלו לחוץ לראות הכוכבים, ולפי מדרשו אמר לו צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, אברם אין לו בן, אבל אברהם יש לו בן. וכן שרי לא תלד, אבל שרה תלד, אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל. דבר אחר הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים, וזהו לשון הבטה מלמעלה למטה: (ו) **והאמין בה'** - לא שאל לו אות על זאת, אבל על ירושת הארץ שאל לו אות ואמר לו במה אדע: **ויחשבה לו צדקה** - הקדוש ברוך הוא חשבה לאברם לזכות ולצדקה על האמונה שהאמין בו. דבר אחר במה אדע, לא שאל לו אות אלא אמר לפניו הודיעני באיזה זכות יתקיימו בה, אמר לו הקדוש ברוך הוא בזכות הקרבנות:

בראשית רבה פרשה מא

[ח] וה' אמר אל אברם וגוי, ר' יודה אומר כעס היה לאבינו אברהם בשעה שפירש לוט בן אחיו מעמו, אמר הקדוש ברוך הוא לכל הוא מדבק, וללוט אחיו אינו מדבק, רבי נחמיה אמר כעס היה לו להקב"ה בשעה שהיה מהלך לוט עם אברהם אבינו, אמר הקדוש ברוך הוא אני אמרתי לו לזרעך נתתי את הארץ הזאת, והוא מדביק את לוט בן אחיו כדי לירשו, א"כ ילך ויביא לו שני פרסתקין מן השוק, ויורישם את שלו, כמו שהוא רוצה בן אחיו, הה"ד (משלי כב) גרש לץ ויצא מדון, גרש לץ זה לוט, ויצא מדון, ויהי ריב בין רועי אברם וגוי, וישבות דין וקלון, ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה וגוי, (משלי כ"ב) אהב טהר לב וחו שפתיו רעהו מלך הקדוש ברוך הוא אוהב כל מי שהוא טהר לב, ומי שיש לו חן בשפתיו מלך הוא רעהו, זה אברהם שהיה תמים וטהר לבב ונעשה אוהבו של מקום, שנאמר זרע אברהם אוהבו, ולפי שהיה לו חן בשפתיו שנאמר (איוב מא) ודבר גבורות וחוין ערכו, נעשה לו הקדוש ברוך הוא כריע, שמתוך אהבה שאהבו, אמר לו לזרעך נתתי את הארץ הזאת.